

Киреева І.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правового забезпечення
підприємницької діяльності та фінансової безпеки,
Харківський національний університет внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5447-4314>*

Kyrieieva Iryna

Kharkiv National University of Internal Affairs

Г'янов С.В.

*здобувач наукового ступеня «доктор філософії»,
Державний біотехнологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6461-648X>*

Pianov Sergii

State Biotechnological University

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФОНДОВОГО РИНКУ: ВИКЛИКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ УЧАСТІ АКЦІОНЕРІВ У ГОЛОСУВАННІ ЩОДО ЗЕМЕЛЬНИХ АКТИВІВ

DIGITALIZATION OF THE STOCK MARKET: CHALLENGES OF SHAREHOLDERS' REMOTE PARTICIPATION IN VOTING ON LAND ASSETS

Анотація. У статті розглядаються психологічні бар'єри, з якими стикаються акціонери, що беруть участь у дистанційних загальних зборах акціонерів в аграрному секторі України, з особливим акцентом на управлінні землею як емоційно значущим активом. Автори наголошують, що земля має не лише економічну, а й глибоку соціокультурну цінність, що зумовлює підвищену емоційну реакцію акціонерів на зміни в процесах корпоративного управління. Визначено ключові бар'єри, що знижують ефективність дистанційної участі, зокрема цифрову тривожність, недовіру до онлайн-платформ, емоційну відчуженість та недостатню цифрову компетентність учасників. У статті аналізується чинне законодавство щодо впровадження дистанційного корпоративного управління в Україні. Запропоновано комплексний підхід для подолання цих виявлених бар'єрів, який включає вдосконалення нормативно-правової бази, впровадження програм цифрової освіти, розвиток емоційної підтримки акціонерів та створення інклюзивних комунікаційних стратегій. Особлива увага приділяється необхідності врахування соціокультурних та психологічних факторів під час цифрової трансформації механізмів корпоративного управління.

Ключові слова: фондовий ринок, корпоративне управління, дистанційні загальні збори, акціонери, психологічні бар'єри, земля, емоційний актив.

Постановка проблеми. У сучасних умовах цифровізації корпоративного управління, яка особливо посилилася після пандемії COVID-19 та повномасштабного воєнного вторгнення в Україну, дистанційні загальні збори акціонерів стали не лише технічно можливими, а й практично необхідними. Такий формат дозволяє забезпечити безперервність управлінських процесів, залучення географічно розподілених власників цінних паперів та адаптацію корпоративних процедур до сучасних реалій. Водночас перехід до дистанційної взаємодії виявив низку нових викликів, які раніше залишалися на периферії уваги юристів, економістів та психологів. Серед них особливо актуальними стали психологічні бар'єри для участі в дистанційних зборах. Ці виклики особливо виражені у справах, що стосуються рішень щодо стратегічних активів, таких як земля. Земельні ділянки в Україні традиційно мають не лише економічну цінність, але й глибоке емоційне, культурне та символічне значення. Для багатьох громадян України земля асоціюється з родиною, працею, історичною пам'яттю та ідентичністю.

За таких умов прийняття рішень щодо землі через «екран» (без фізичної присутності, особистої взаємодії чи обговорення) викликає

внутрішній опір, сумніви та страх втратити контроль. Іноді це навіть призводить до повної відмови від участі в зборах акціонерів. Ці явища є не просто індивідуальними реакціями; вони створюють системні виклики для корпоративного управління, впливають на кворум, знижують репрезентативність рішень, погіршують якість комунікації та сприяють виникненню конфліктних ситуацій.

Незважаючи на стратегічне значення земельних ресурсів у структурі української економіки та поточну законодавчу реформу ринку землі, психологічний аспект управління цим активом у цифрову епоху залишається значною мірою не дослідженим. Зокрема, бракує міждисциплінарних досліджень, які поєднують правовий аналіз, соціальну психологію, поведінкову економіку та практику корпоративного управління.

Отже, існує потреба у виявленні, систематизації та аналізі психологічних бар'єрів, що виникають у процесі дистанційної участі акціонерів у прийнятті рішень щодо землі як емоційно значущого активу. Також необхідно запропонувати ефективні механізми подолання цих бар'єрів, що ґрунтуються як на правових, так і на психологічних основах. Це питання є предметом цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема дистанційного корпоративного управління привертає все більше уваги. Особливо це стосується проведення загальних зборів акціонерів в електронному форматі або шляхом опитування. У науковому дискурсі ця тема активно розвивається. У фокусі уваги переважно перебувають правові аспекти: легітимність електронного голосування, вимоги до ідентифікації учасників, безпека цифрових платформ, а також процедурні нюанси прийняття рішень. В роботі Борцевича П.С. [19] розглядаються ключові напрями правової трансформації корпоративного управління в акціонерних товариствах. Проблематика інвестування в аграрний сектор, зокрема в контексті відкриття ринку землі, активно досліджується українськими науковцями. Значну увагу приділено інституційному та організаційно-економічному забезпеченню інвестиційних процесів. Зокрема, Лупенко Ю.О. та Захарчук О.В. розглядають інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства як передумову підвищення ефективності галузі в умовах ринкових трансформацій [1]. У роботі Козяр Н.О. аналізуються інституційні механізми формування інфраструктури інвестиційної діяльності в аграрному секторі, що є важливою складовою в умовах переходу

до цифрових форм управління [2]. Подібний акцент простежується також і в дослідженні Зарицької Н., яка пропонує нове бачення інвестицій в агробізнес, підкреслюючи необхідність зміни філософії корпоративного управління [3]. У контексті матеріально-ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств вагоме значення мають капітальні інвестиції, про це свідчать результати дослідження Дивнич О.Д., Фролової І.І. та Кожари Є.Ю. [4]. Їхнє дослідження вказує на нерівномірність інвестиційного забезпечення між регіонами, що впливає на якість управління земельними активами. Кушнір С.О. та Журавльова А.К. досліджують перспективи інвестування в аграрному секторі із відкриттям ринку землі [5].

Актуальними залишаються питання залучення іноземних інвесторів, які аналізуються у роботі Чкан І.О. [6], де наголошено на важливості правової визначеності у земельних відносинах. На тлі загальних тенденцій інвестиційного розвитку, дослідження Смика Р.Ю. [7] та Калетніка Г.М. і Козяр Н.О. [8] фокусуються на стратегіях довгострокового інвестування, серед яких ключову роль відіграє прозоре корпоративне управління. Важливим доповненням до цього блоку є дослідження Тімошенко Н. [20], яка розкриває стратегічні напрями розвитку фондового ринку України, зокрема з урахуванням цифрових інструментів управління.

Цифровізація управлінських процесів, зокрема в контексті дистанційних загальних зборів акціонерів, розглянута у дослідженні Зінюка М. та співавторів [9], де автори виокремлюють ключові правові виклики та технологічні бар'єри впровадження електронних форматів участі. Додатковий ракурс надає стаття Андрусів У., Черчати А. та Орловської Ю. [18], у якій досліджуються сучасні виклики трансформації фондового ринку України в умовах цифровізації та євроінтеграції. Правовий аспект регулювання земельних повноважень та електронного врядування розкрито у публікації Піддубного О.Ю. та інших [10], де підкреслюється важливість зміцнення довіри до інституційних механізмів участі через цифрові канали.

У той же час, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку окреслює особливості функціонування інституту загальних зборів в умовах воєнного стану [11], а також визначає вимоги до електронного формату проведення таких зборів [12; 14]. Нормативне підґрунтя цього процесу встановлюють також Закони України «Про ринки капіталу» [13] та «Про акціонерні товариства» [15]. У цьому кон-

тексті важливим також є аналіз прав акціонерів і механізмів їхнього захисту, запропонований С. Щокою [21].

Щодо ролі землі в соціокультурному контексті, важливими є дослідження з аграрної економіки, соціальної географії та культурної антропології. Ковалів О.І. наголошує, що земля розглядається не тільки як економічний ресурс, а й як основне національне багатство українського народу, важливий соціокультурний чинник [16, с. 6–10]. Також Ковалів О.І. акцентує увагу на тому, що земля має не тільки матеріальну цінність, а є елементом національної ідентичності, джерелом спадкової соціальної стійкості та розвитку громад [16, с. 17–45].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На перетині цих підходів (а саме, в контексті вивчення землі як емоційного та соціального активу в умовах дистанційного прийняття рішень акціонерами) спостерігається майже повна відсутність міждисциплінарних досліджень. Наразі бракує досліджень, що поєднують правові, економічні, психологічні та соціальні підходи до аналізу феномену участі у дистанційних зборах акціонерів, особливо щодо рішень, пов'язаних із земельними активами. Тому можна констатувати існування наукової проблеми, яка потребує комплексного дослідження, що враховує не лише правові та організаційні аспекти дистанційного корпоративного управління, а й глибший (психологічний та соціальний) вимір прийняття рішень акціонерами щодо землі в контексті цифровізації управлінських процесів.

Метою статті є комплексне дослідження психологічних бар'єрів, які виникають у процесі дистанційної участі акціонерів у прийнятті рішень щодо управління землею як особливо значущим емоційно-соціальним активом, а також обґрунтування напрямів удосконалення корпоративного управління із урахуванням психоемоційних чинників.

Для досягнення цієї мети передбачено вирішення наступних завдань: 1) проаналізувати правовий контекст дистанційного проведення загальних зборів акціонерів; 2) з'ясувати специфіку сприйняття землі як активу в українському суспільстві; 3) ідентифікувати основні психологічні бар'єри участі акціонерів у дистанційних формах голосування; 4) виявити наслідки цих бар'єрів для корпоративного управління; 5) сформулювати пропозиції щодо подолання психологічних бар'єрів шляхом інтеграції правових, технологічних та соціально-психологічних інструментів.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах цифровізації корпоративного управління в Україні, особливо актуальним постає питання дистанційного проведення загальних зборів акціонерів в аграрному секторі. Зокрема, це стосується прийняття рішень щодо управління земельними ресурсами, які мають не лише економічну, але й глибоку соціально-культурну значущість.

Законодавчі зміни, зокрема прийняття Закону України № 2465-ІХ від 27 липня 2022 року «Про акціонерні товариства», дозволили проведення загальних зборів акціонерів у дистанційному форматі [15]. Стаття 38 цього Закону передбачає можливість проведення загальних зборів акціонерів шляхом електронного голосування або опитування (дистанційні загальні збори) [15]. На виконання вищезгаданого Закону, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку затвердила Порядок скликання та проведення дистанційних загальних зборів акціонерів рішенням від 06 березня 2023 року № 236. Цей Порядок визначає процедуру скликання та проведення дистанційних загальних зборів, включаючи вимоги до повідомлення акціонерів, порядку денного, реєстрації учасників та підрахунку голосів [14]. У зв'язку з воєнним станом в Україні, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку прийняла рішення від 16 лютого 2023 року № 154, яке встановлює, що загальні збори акціонерів акціонерного товариства під час війни можуть проводитися лише дистанційно. Це рішення спрямоване на забезпечення безперервності корпоративного управління в умовах обмежень, пов'язаних з воєнним станом [11].

Таким чином, нормативно-правова база України передбачає та регулює процедуру проведення дистанційних загальних зборів акціонерів, що особливо важливо для аграрного сектору, де питання управління землею мають ключове значення. Однак, впровадження формату дистанційних зборів також вимагає врахування психологічних аспектів участі акціонерів у процесі прийняття рішень, особливо коли йдеться про такі чутливі активи, як земля.

У національній свідомості українців земля посідає особливе місце. Це не лише матеріальний ресурс, а й глибоко вкорінений емоційний та соціальний символ, що формує ідентичність, світогляд та міжпоколінну спадкоємність. Для українців земля – це не просто об'єкт індивідуальної власності, а й основа для формування спільнот та соціальних зв'язків. Участь у спільних сільськогосподарських проектах, обмін

досвідом та ресурсами сприяють зміцненню соціального капіталу та розвитку громадянського суспільства. Таким чином, земля є важливим фактором соціальної інтеграції та колективної ідентичності.

В українській культурі та психології земля виступає багатовимірним символом. Вона поєднує матеріальні, емоційні та соціальні аспекти життя. Розуміння цього феномену, на нашу думку, є ключовим для ефективного управління земельними ресурсами. Особливо в контексті дистанційного прийняття рішень, де важливо враховувати не лише правові, а й психологічні фактори.

Участь акціонерів у дистанційних загальних зборах, особливо коли йдеться про рішення щодо управління земельними ресурсами, супроводжується низкою психологічних бар'єрів. Ці бар'єри можуть знижувати ефективність комунікації, впливати на якість прийнятих рішень та знижувати загальну залученість учасників. Розглянемо детальніше основні психологічні бар'єри.

Пізнавальні бар'єри пов'язані з нерозумінням процедур дистанційного голосування, технічними труднощами та відсутністю досвіду участі в онлайн-зборах. Це особливо актуально для людей похилого віку, які можуть мати обмежені цифрові навички. Такі бар'єри можуть знизити ефективність участі та викликати почуття невпевненості у своїх діях.

Комунікативні бар'єри виникають через обмеження невербального спілкування в онлайн-середовищі, що ускладнює передачу емоцій та намірів. Відсутність зорового контакту та невербальних сигналів може призвести до непорозуміння та зниження рівня довіри між учасниками. Це особливо важливо в контексті обговорення делікатних питань, таких як управління земельними ресурсами.

Емоційно-особистісні бар'єри включають страх перед новими технологіями, тривогу щодо прийняття правильних рішень та відчуття ізоляції. Такі емоції можуть знижувати мотивацію до участі та призводити до уникнення відповідальності за прийняті рішення. Це особливо стосується осіб, для яких земля має глибоке емоційне значення. Це посилює внутрішній конфлікт під час прийняття рішень у дистанційному форматі.

Соціально-культурні бар'єри пов'язані з традиційним уявленням про важливість особистої присутності на зборах акціонерів та недовірою до дистанційних форм спілкування. Багато українців вважають, що важливі рішення слід приймати лише у фізичній присутності всіх учасників. Це ускладнює впровадження дистанційних форматів зборів.

Недовіра до цифрових платформ, занепокоєння щодо безпеки персональних даних та можливість маніпуляцій з голосуванням створюють бар'єри довіри. Це може призвести до відмови від участі або пасивності під час зборів акціонерів. Підвищення прозорості процесу та забезпечення кібербезпеки є ключовими факторами подолання цих бар'єрів.

Психологічні бар'єри для участі акціонерів у дистанційних загальних зборах є багатограними та взаємопов'язаними. Вони залишаються значною перешкодою для ефективного корпоративного управління. Ці бар'єри знижують залученість, ускладнюють комунікацію та підривають довіру до процесів управління. Це особливо очевидно, коли йдеться про активи з високою емоційною цінністю, такі як земля. Подолання цих бар'єрів можливе лише завдяки цілеспрямованим зусиллям. Розглянемо основні способи подолання психологічних бар'єрів під час дистанційних загальних зборів акціонерів у сільськогосподарських підприємствах.

Однією з основних причин психологічних бар'єрів є брак навичок та досвіду використання сучасних цифрових технологій. Для подолання цього необхідно організовувати навчальні програми та семінари. Вони повинні бути спрямовані на ознайомлення учасників з технічними аспектами дистанційних зборів акціонерів. Також важливо забезпечити навчання з використання відповідного програмного забезпечення та засобів комунікації. Такі заходи допоможуть зменшити тривожність та підвищити впевненість акціонерів у своїх діях.

Ефективна комунікація є ключовим фактором успішного проведення дистанційних зборів акціонерів. Для подолання комунікативних бар'єрів необхідно розвивати навички активного слухання, чіткого висловлення думок та ефективного використання невербальних засобів комунікації. Наприклад, рекомендується впроваджувати навчальні програми, спрямовані на розвиток емоційного інтелекту та міжособистісної комунікації. Це сприятиме покращенню взаєморозуміння між учасниками зборів акціонерів.

Недовіру до дистанційних форм проведення зборів можна подолати, забезпечивши прозорість та відкритість у процесах управління. Це вимагає впровадження механізмів зворотного зв'язку, регулярного спілкування з акціонерами щодо прийнятих рішень та їх обґрунтування, а також забезпечення доступу до необхідної інформації щодо діяльності акціонерного товариства. Крім того, важливо створити умови для активної участі акціонерів у прийнятті рішень.

Це сприятиме підвищенню їхньої залученості та довіри до процесу управління.

Позитивний психологічний клімат під час дистанційних зборів акціонерів допомагає знизити рівень тривожності та підвищує мотивацію акціонерів до участі в обговореннях та прийнятті рішень. Для досягнення цієї мети слід впроваджувати заходи для підтримки емоційного стану учасників, включаючи психологічне консультування, організацію неформальних зустрічей та дискусій, а також створення можливостей для обміну досвідом та думками між акціонерами.

Врахування культурних особливостей та цінностей акціонерів є важливим аспектом подолання психологічних бар'єрів. Необхідно адаптувати комунікаційні стратегії до конкретного культурного контексту, зокрема враховуючи мовні уподобання, традиції та соціальні норми учасників. Це сприятиме кращому взаєморозумінню та зменшить ризик конфліктів під час обговорень, пов'язаних з корпоративним управлінням.

Подолання психологічних бар'єрів на дистанційних загальних зборах акціонерів вимагає комплексного підходу, що включає підвищення цифрової грамотності, розвиток комунікативних навичок, зміцнення довіри до управлінських процесів, сприяння позитивному психологічному клімату та адаптацію до культурних особливостей учасників. Впровадження цих заходів сприятиме підвищенню ефективності корпоративного управління та забезпеченню активної участі акціонерів у прийнятті рішень.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження показало, що земля, як об'єкт корпоративного управління, має не лише економічну, а й глибоку емоційну та соціальну цінність для громадян України, особливо в умовах війни, масового переміщення та трансформації моделей власності. Ця характеристика формує специфічне ставлення акціонерів до питань управління землею, зокрема щодо участі у дистанційних загальних зборах, де приймаються стратегічні рішення щодо такого активу. Однією з ключових проблем сучасного корпоративного управління в Україні є зростання психологічних бар'єрів для участі акціонерів у дистанційних загальних зборах. Ідентифіковано основні з них: цифрова тривожність, недовіра до інституцій, недостатнє розуміння юридичних наслідків рішень, емоційна відстороненість через онлайн-формат, а також втрата ідентичності через розірвання зв'язку з «фізичним» ресурсом – землею. Ці бар'єри мають відчутні наслідки для ефективності корпоративного управління. Вони знижують активність голосу-

вання, послаблюють представницький характер прийнятих рішень, створюють ризики корпоративних конфліктів, уповільнюють інституційну модернізацію та підривають легітимність рішень, прийнятих дистанційно. На нашу думку, подолання цих проблем вимагає системного підходу на кількох рівнях:

1. Правовий рівень – удосконалення законодавчих та нормативних актів, що регулюють дистанційні збори акціонерів, з урахуванням не лише правових, а й психологічних аспектів участі.

2. Технологічний рівень – впровадження зручних та доступних інтерфейсів для людей з різним рівнем цифрової компетентності, включаючи людей похилого віку, сільських жителів та внутрішньо переміщених осіб.

3. Комунікаційний рівень – розробка адаптивних інформаційних стратегій, включаючи роз'яснювальні кампанії щодо ролі акціонерів та їхніх прав у процесі управління, з особливим акцентом на контекст землеволодіння.

4. Психологічний рівень – впровадження практик психологічної підтримки, підвищення цифрової впевненості, створення онлайн-просторів для взаємодії акціонерів та сприяння емоційній залученості, емпатії та довірі.

Таким чином, дистанційне голосування на зборах акціонерів щодо стратегічно чутливих активів, таких як земля, вимагає не лише технологічної інфраструктури, але й розуміння соціально-психологічного виміру процесу. Врахування ментальних установок, рівня довіри та емоційної ідентифікації з активом, що управляється, може забезпечити стійкість корпоративного управління та сприяти розвитку прозорої та інклюзивної економіки в Україні.

Література:

1. Лупенко Ю. О., Захарчук О. В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 9–18.
2. Козяр Н. О. Організаційно-економічні засади функціонування інфраструктури інвестиційної діяльності в аграрному секторі України. *Інноваційна економіка*. 2020. № 7–8. С. 139–144.
3. Зарицька Н. Новий погляд на інвестиції в агро бізнес. *Економіст*. 2018. №2. С. 6–7.
4. Дивнич О. Д., Фролова І. І., Кожара Є. Ю. Капітальні інвестиції у ресурсному забезпеченні сільськогосподарських підприємств України. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2020. Вип. 36. С. 123–125.
5. Кушнір С. О., Журавльова А. К. Інвестиції в сільськогосподарську галузь України: реалії та перспективи у зв'язку з відкриттям ринку землі. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 12. С. 63–68.
6. Чкан І. О. Іноземні інвестиції в аграрний сектор України: стан і аспекти розвитку. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 95–100.

7. Смик Р. Ю. Інвестиції у аграрному секторі економіки України. *Інтелект XXI*. 2020. №1. С. 127–130.
8. Калетник Г. М., Козяр Н. О. Стратегічні підходи до інвестування аграрного сектору України в сучасних умовах розвитку АПК. *Економіка АПК*. 2020. № 12. С. 81–89.
9. Зінюк, М., Десва, Н., Богатирьова, К., Мельниченко, С., Файвішенко, Д., & Шевчун, М. (2022). Цифрова трансформація корпоративного управління. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5 (46), С. 300–310. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcftp.5.46.2022.3807>
10. Піддубний О. Ю., Руденко Л. Д., Гбур Л. В., Нежевело В. В., Олексюк В. П. Законодавче забезпечення розширення земельних повноважень органів місцевого самоврядування в Україні. *International Journal of Agricultural Extension*. 2021. Спецвипуск. С. 55–63. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87594> (дата звернення: 18.07.2025).
11. Про затвердження Порядку скликання та проведення дистанційних (електронних) загальних зборів корпоративного інвестиційного фонду: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 06.06.2023 р. № 154. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0154863-23#Text> (дата звернення: 18.07.2025).
12. Про затвердження Порядку скликання та проведення електронних загальних зборів акціонерного товариства: Рішення НКЦПФР від 02.06.2023 р. № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0595863-23#Text> (дата звернення: 18.07.2025)
13. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 19.06.2020 № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20> (дата звернення: 18.07.2025)
14. Про затвердження Порядку скликання та проведення дистанційних загальних зборів акціонерного товариства: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 06.03.2023 р. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0236863-23#Text> (дата звернення: 18.07.2025)
15. Про акціонерні товариства: Закон України № 2465-IX від 27 липня 2022 року // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n380> (дата звернення: 18.07.2025)
16. Ковалів О. І. Звершення земельної реформи в Україні: нова парадигма: монографія. Київ : ДІА, 2016. 416 с. URL: <https://agroeco.org.ua/wp-content/uploads/Publications/Monography/kovaliv/kovaliv.pdf> (дата звернення: 18.07.2025)
17. Закон України № 540-IX від 30 березня 2020 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-IX#Text> (дата звернення: 18.07.2025)
18. Андрусів У., Черчата А., Орловська Ю. Трансформація фондового ринку України в умовах цифровізації та європейської інтеграції: сучасні виклики та перспективи розвитку. *Економічний простір*. 2024. № 196. С. 237–243. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.196.237-243>
19. Борцевич П. С. Правова трансформація корпоративного управління в акціонерних товариствах. *Аналітичне-порівняльне правознавство* / редкол.: Ю. М. Бисага (голов. ред.), В. В. Заборовський, Д. М. Белов, С. Б. Булеца та ін.; ДВНЗ «УжНУ» Ужгород, 2023. № 5. С. 262–266. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.46>
20. Тімошенко Н. Стратегічні напрями розвитку фондового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-11>
21. Щока С. Права акціонерів в Україні: деякі механізми захисту та корпоративні відносини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Серія: Право / Том 2 № 85. С. 68–72. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.9>

References:

1. Lupenko Y. O., Zakharchuk O. V. (2018). Investytsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy [Investment support for innovative development of agriculture in Ukraine]. *Ekonomika APK*, (11), pp. 9–18.
2. Koziar N. O. (2020). Orhanizatsiino-ekonomichni zasady funktsionuvannia infrastruktury investytsiinoi diialnosti v ahrarnomu sektori Ukrainy [Organizational and economic principles of functioning of investment infrastructure in Ukraine's agrarian sector]. *Innovatsiina Ekonomika*, (7–8), pp. 139–144.
3. Zarutskia N. (2018). Novyi pohliad na investytsii v ahrobiznes [A new view on investment in agribusiness]. *Ekonomist*, (2), pp. 6–7.
4. Divnych O. D., Frolova I. I., Kozhara Y. Y. (2020). Kapitalni investytsii u resursnomu zabezpechenni silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy [Capital investments in the resource provision of agricultural enterprises in Ukraine]. *Sotsialno-humanitarnyi visnyk*, (36), pp. 123–125.
5. Kushnir S. O., Zhuravlova A. K. (2020). Investytsii v silskohospodarsku haluz Ukrainy: realii ta perspektyvy u zviazku z vidkryttiam rynku zemli [Investments in Ukraine's agricultural sector: Realities and prospects in connection with the opening of the land market]. *Pidpriemnytstvo ta Innovatsii*, (12), pp. 63–68.
6. Chkan I. O. (2020). Inozemni investytsii v ahrarnyi sektor Ukrainy: stan i aspekty rozvytku [Foreign investments in the agricultural sector of Ukraine: State and development aspects]. *Biznes Inform*, (2), pp. 95–100.
7. Smyk R. Y. (2020). Investytsii u ahrarnomu sektori ekonomiky Ukrainy [Investments in Ukraine's agricultural sector]. *Intelekt XXI*, (1), pp. 127–130.
8. Kaletnik H. M., Koziar N. O. (2020). Stratehichni pidkhody do investuvannia ahrarnoho sektoru Ukrainy v suchasnykh umovakh rozvytku APK [Strategic approaches to investing in Ukraine's agrarian sector under current conditions of agro-industrial complex development]. *Ekonomika APK*, (12), pp. 81–89.
9. Ziniuk M., Deieva N., Bohatyriova K., Melnychenko S., Faivyschenko D., Shevchun, M. (2022). Tsyfrova transformatsiia korporativnoho upravlinnia [Digital transformation of corporate governance]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 5 (46), pp. 300–310. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcftp.5.46.2022.3807>
10. Piddubnyi O. Y., Rudenko L. D., Hbur L. V., Nezhevelo V. V., Oleksiuk V. P. (2021). Zakonodavche zabezpechenniarozshyrennia zemelnykh povnovazhen orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Legislative support for expanding land powers of local self-government bodies in Ukraine]. *International Journal of Agricultural Extension*, (Special Issue), pp. 55–63. Available at: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87594>
11. Natsionalna komisiia z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. (2023). Pro zatverdzhennia Poriadku sklykannia ta provedennia dystantsiinykh (elektronnykh) zahalnykh zboriv korporativnoho investytsiinoho fondu: Rishennia № 154 vid 06.06.2023 r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0154863-23#Text>
12. Natsionalna komisiia z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. (2023). Pro zatverdzhennia Poriadku sklykannia ta provedennia elektronnykh zahalnykh zboriv aktsionernoho tovarystva: Rishennia № 595 vid 02.06.2023 r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0595863-23#Text>
13. Zakon Ukrainy № 738-IX vid 19 chervnia 2020 roku. (2020). Pro rynku kapitalu ta orhanizovani tovarni rynku [On Capital

- Markets and Organized Commodity Markets]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20>
14. Natsionalna komisiia z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. (2023). Pro zatverdzhennia Poriadku sklykannia ta provedennia dystantsiinykh zahalnykh zboriv aktsionernoho tovarystva: Rishennia № 236 vid 06.03.2023 r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0236863-23#Text>
 15. Zakon Ukrainy № 2465-IX vid 27 lypnia 2022 roku. (2022). Pro aktsionerni tovarystva [On Joint Stock Companies]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n380>
 16. Kovalev O. I. (2016). Zvershennia zemelnoi reformy v Ukraini: nova paradyhma [The completion of land reform in Ukraine: A new paradigm]. DIA. Available at: <https://agroeco.org.ua/wp-content/uploads/Publications/Monography/kovaliv/kovaliv.pdf>
 17. Zakon Ukrainy № 540-IX vid 30 bereznia 2020 roku. (2020). Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spriamovanykh na zabezpechennia dodatkov sotsialnykh ta ekonomichnykh harantii u zviazku z poshyrenniam COVID-19 [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Additional Social and Economic Guarantees Due to the Spread of COVID-19]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-IX#Text>
 18. Andrusiv U., Cherchata A., Orlovska Y. (2024). Transformatsiia fondovoho rynku Ukrainy v umovakh tsyfrovizatsii ta yevropeiskoi intehtatsii: suchasni vyklyky ta perspektyvy rozvytku [Transformation of the Ukrainian stock market in the context of digitalization and European integration: Current challenges and development prospects]. *Ekonomichnyi Prostir*, (196), pp. 237–243. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.196.237-243>
 19. Bortsevych P. S. (2023). Pravova transformatsiia korporatyvnoho upravlinnia v aktsionernykh tovarystvakh [Legal transformation of corporate governance in joint-stock companies]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, (5), pp. 262–266. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.46>
 20. Timoshenko N. (2023). Stratehichni napriamy rozvytku fondovoho rynku Ukrainy [Strategic directions of stock market development in Ukraine]. *Ekonomika ta Suspilstvo*, (53). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-11>
 21. Shchoka S. (2024). Prava aktsioneriv v Ukraini: deiaki mekhanizmy zakhystu ta korporatyvni vidnosyny [Shareholders' rights in Ukraine: Some protection mechanisms and corporate relations]. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriia: Pravo*, 2 (85), pp. 68–72. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.9>

Summary. The article explores the psychological barriers faced by shareholders during participation in remote general meetings, with a focus on the specific features of voting on land-related assets. The authors emphasize that land, unlike other types of property, holds emotional and social value connected to family, cultural, and historical factors. This makes the issues of land ownership and management particularly sensitive and accompanied by a heightened level of psychological tension, especially in a digital environment. The analysis identifies key factors that shape psychological resistance to participation in remote shareholder meetings. These include technostress, low levels of digital literacy, distrust of electronic voting systems, and a diminished sense of involvement and influence in decision-making processes when conducted remotely. These barriers are particularly evident in agricultural joint-stock companies, where land is perceived not only as an economic asset but also as a symbol of life values, inheritance, and connection to one's native land. To overcome the identified obstacles, the authors propose a series of practical measures, including the development of educational programs for shareholders, the provision of technical support prior to meetings, and the creation of accessible and clear instructions on the use of software for remote participation. Particular attention is paid to the importance of inclusive communication and enhancing trust in electronic procedures through transparency, stability, and the technical reliability of digital platforms. The article emphasizes the critical role of both the state and issuers in establishing a safe and psychologically comfortable environment for remote corporate governance. The authors also highlight the need to consider emotional and psychological aspects in legal regulation and the development of digital services for corporate procedures. Overall, the article integrates elements of legal, social, and psychological analysis, enabling a comprehensive examination of the challenges associated with remote shareholder participation in voting on land assets. The research findings offer significant practical value, particularly in the Ukrainian context, where the digitalization of corporate governance is unfolding alongside war, population displacement, and land reform.

Keywords: stock market, corporate governance, remote general meetings, shareholders, psychological barriers, land, emotional asset.